

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, datums redzams laika zīmogā

Nr. 10/6-3

Atzinums par 2024. gada 4. aprīļa iesniegumu, kurā lūgts vērtēt 2024. gada 3. aprīlī Lsm.lv publicēto rakstu “Basketbola treneri Steļmahu apsūdz seksuālos noziegumos”

2024. gada 4. aprīlī sabiedrisko mediju ombuds Anda Rožukalne (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) vēstuli (turpmāk – Iesniegums), kurā pievērsta uzmanību Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā portālā Lsm.lv (turpmāk – Lsm.lv) 2024. gada 3. aprīlī Lsm.lv publicētajam rakstam “Basketbola treneri Steļmahu apsūdz seksuālos noziegumos” (<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/03.04.2024-basketbola-treneri-stelmahu-apsudz-seksualos-noziegumos.a549073/>).

Lai izvērtētu Iesniegumā minēto, ombuds no 2024.gada 4.aprīļa līdz 26.aprīlim iepazinās ar Iesniegumā minēto Lsm.lv publikāciju un uzdeva jautājumus VSIA “Latvijas Televīzija” (turpmāk – LTV) galvenajai redaktorei Sigitai Rožei, kā arī Lsm.lv galvenajai redaktorei Martai Ceravai.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

konstatē:

[1] 2024. gada 4. aprīlī saņemtajā Iesniegumā Iesniedzējs norāda uz 2024. gada 3.aprīļa publikāciju “Basketbola treneri Steļmahu apsūdz seksuālos noziegumos” .

Iesniegumā lūgts izvērtēt LSM.lv publikācijā lietoto valodu saistībā ar kriminālnotikumu atspoguļojumu un publikācijas atbilstību Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajām vadlīnijām un sabiedrisko mediju Rīcības un ētikas kodeksiem.

Iesnieguma autors vērš uzmanību raksta 5.rindkopas teikumam: “Kriminālprocesa gaitā noskaidrots, ka līdz cietušās 16 gadu vecumam abu starpā bijušas labprātīgas dzimumattiecības, kuras cietusī slēpusi no vecākiem un draugiem.”, kas, manuprāt, uzsver divas lietas – 1) to, ka dzimumattiecības starp varmāku un nepilngadīgu cietušo (kura bija līdz 16 gadu vecumam) esot bijušas labprātīgas. 2) to, ka cietusī ir atbildīga par to, ka esot slēpusi attiecības no vecākiem un draugiem.”

Līdztekus Iesniedzējs norāda uz diviem Sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju principiem:

“Pirmkārt, ņemot vērā, ka 5. lpp ir minēts, ka “Sabiedriskie mediji ar īpašu uzmanību izturas pret mazaizsargātām un viegli ievainojamām sabiedrības grupām, lai ar savu darbību nenodarītu kaitējumu tām un veicinātu šo grupu pārstāvju drošības sajūtu.” un, ka turpat ir minēts, ka “Izmantojot vārda brīvības dotās iespējas, sabiedriskie mediji respektē likumos noteiktos ierobežojumus, rūpējoties par privātuma aizsardzību, bērnu un citu viegli ievainojamu grupu interesēm, cīņu pret dezinformāciju un manipulāciju ar sabiedrību.” vai raksturojums, ka starp pieaugušu cilvēku un bērnu līdz 16 gadu vecumam varētu jebkad būt labprātīgas dzimumattiecības nenodara kaitējumu mazaizsargātām grupām (bērniem) un vai notiek rūpēšanās par bērnu interesēm?

Otrkārt, ņemot vērā, ka 16. lpp. ir minēts, ka “Atainojot, jo īpaši lmējot (*filmējot – ombuda piez.*) un fotografējot kriminālnotikumus vai traģiskus negadījumus, jāizvairās publiskot detaļas, kas ļautu identificēt cietušos un vairotu viņu sāpes.” vai šāds formulējums nav detaļu publiskošana, kas vairo cietušās sāpes, jo uzsver konkrētās cietušās atbildību par dzimumattiecību labprātību un arī atbildību par attiecību slēpšanu no vecākiem un draugiem? Kā arī vai šāds formulējums gadījumā nevairo citu cilvēku sāpes, kas ir piedzīvojuši līdzīga veida vardarbību?”

[2] 2024. gada 19. aprīlī tika saņemta LTV galvenās redaktora S. Roķes atbildes vēstule Nr. 92/1-6.2, kurā sniegtas atbildes uz ombuda uzdotajiem jautājumiem.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

secina:

[3] Iesniegumā norādītājā rakstā tiek skaidrots prokuratūras lēmums par apsūdzību basketbola trenerim Andrim Steļmaham par četriem iespējamajiem seksuāla rakstura noziegumiem pret kādu savu audzēkni. Pie raksta un arī rakstā ir ievietota norāde, ka ziņā ir izmantota ziņu aģentūras “Leta” informācija.

[4] LTV galvenās redaktore Sigita Roķe atbildes vēstulē ombudam ir skaidrots par ziņu aģentūras “Leta” ziņas apstrādes procesu: “Līgums starp VSIA “Latvijas Televīzija” un SIA LETA paredz, ka LETA ziņu lentes un tās daļas pārpublicējot netiek mainītas, proti, jebkura rakstiskā, grafiskā u.c. nozīme jā saglabā nemainīga. Līdz ar to ziņu portāls LSM, pārpublicējot LETA ziņas, tās nemaina un neapstrādā. Līgums ļauj papildināt ziņu lenti ar ilustratīvo materiālu, ko LSM dara. Tāpat pēc nepieciešamības tiek pievienots notikuma konteksts. LETA ziņā atspoguļota prokuratūras apsūdzības būtība. Vārdu izvēle publikācijā, visticamāk, ir apsūdzības atstāsts, ko izvērtējis LETAS ziņas autors un redaktors. Bet LSM redakcija nevar komentēt LETA praksi darbam ar informāciju. LETA savā līgumā ir apņēmusies “savu iespēju robežās” atbildēt par ziņu lentēs iekļautās informācijas patiesumu, līdz ar to LSM paļaujas, ka informācija ir patiesa un pārbaudīta.

[5] LTV galvenā redaktore S. Roķe vērš uzmanību, ka “(..) notikums ir sabiedriski nozīmīgs, norāda uz būtiskām problēmām un, iespējams, tā publiskošana nākotnē var pasargāt citus jauniešus no līdzīgām problēmām un atturēt citas personas, kas izmanto varas pozīcijas. Līdz ar to šajā gadījumā žurnālisti ir vadījušies pēc sabiedriskās nozīmības principa. Vienlaikus nekur tekstā netika minēts upura vārds vai uzvārds, kas ļautu upuri viegli identificēt.”

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

vērš uzmanību:

[6] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

atzīst:

[7] Raksts veidots, balstoties uz ziņu aģentūras informāciju, kas sagatavota no prokuratūrā iegūtās informācijas, un tajā izmantoti citu iestāžu dokumentos iekļautie formulējumi. Izvērtējot

Iesniegumu, sabiedrībai piedāvāto informāciju Iesniegumā minētajā publikācijā un LTV skaidrojumu, atzīstu, ka rakstā nav pārkāptas Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas. Publikācija ir aktuāla, tās sagatavošanā izmantots atbilstošs un uzticams informācijas avots. Tās saturā nav minēts nevienas personas vārds, kas būtu uzskatāma par cietušo.

Iesniegumā norādītā publikācija atspoguļo notikumus, kas risinājušies pirms vairākiem gadiem un izmeklēšanas procesā noskaidroto informāciju, kas attiecas uz publikācijā minētas personas rīcību un citas personas pieredzi.

Nekonstatēju Iesniegumā pausto, ka no publicētās informācijas var secināt “cietusī ir atbildīga par to, ka esot slēpusi attiecības no vecākiem un draugiem”. Tomēr atzīstu, ka Iesniedzējs ir pamatoti uzdevis jautājumus par publikācijas iespējamo ietekmi uz noziedzīgā nodarījumā cietušo, kā arī uz īpaši aizsargājamo sabiedrības grupu vai to cilvēku interesēm, kas pieminēti publikācijā.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

iesaka:

[8] Atspoguļojot īpaši sensitīvas tēmas, vardarbības gadījumus un jautājumus, kas attiecas uz kriminālpārkāpumu upuriem, ar īpašu vērību veidot saturu, izvērtējot ārējo avotu sniegto informāciju un skaidrojumus. Šāds saturs, arī pēc ilgāka laika, publikācijā iekļaujot izteikti detalizētu notikumu aprakstu, kurā turklāt atkārtots jau citās publikācijās iepriekš atspoguļotais, var negatīvi ietekmēt rakstā pieminētās personas, netīši veicinot sekundārās viktimizācijas riskus un nodarot emocionāla vai cita rakstura kaitējumu. Šādu publikāciju gadījumā būtiski izvērtēt satura ietekmi, priekšplānā izvirzot cieņu un empātiju pret iesaistītajām un personām.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Anda Rožukalne

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU